

Квітень -2020, IV сторінка

23 квітня 1878 року народився вчений-педагог, психолог, фахівець із національного виховання Григорій Григорович Ващенко, тому квітневу сторінку щомісячного інтернет-журналу «Велетні української педагогіки» присвячуємо його життєдіяльності.

(1878 – 1967)

«Серед плеяди талановитих вітчизняних педагогів ХХ ст. немає рівного Григорію Ващенко педагога-мислителя, який би так ґрунтовно розробив філософію, психологію, науково-педагогічну теорію українського національного виховання. Він створив і обґрунтував власну педагогічну систему, яка є органічною складовою вітчизняної педагогіки. Свідомо поставивши собі за мету творити українську педагогіку, Григорій Ващенко показав недосяжний для багатьох талановитих освітніх діячів, учених взірець педагогічної творчості, гармонійної єдності палкого патріотизму і високого професіоналізму. Заслуга Григорія Ващенко полягає в тому, що він вперше всебічно і глибоко проаналізував та узагальнив основні етапи розвитку української духовності з найдавніших часів до середини ХХ ст., виявив провідні виховні традиції та ідеали на кожному з тих етапів» (Ю.Руденко, доктор педагогічних наук, професор).

Григорій Ващенко народився 23 квітня 1878 р. у с.Богданівка Прилуцького повіту Полтавської губернії (нині Чернігівська область) у старій козацькій родині, що, як і багато інших в Україні, одворянилася, але мати була з кріпаків. 1888-1889рр. – навчався в Роменській духовній школі, а по її закінченню – в Полтавській духовній семінарії. Під впливом матері юнак хотів стати священником, отримавши гарну підготовку в семінаріях у Ромнах і Полтаві. Уже тоді під впливом творів Шевченка, Лесі Українки та інших класиків української літератури в Григорія виникла національна свідомість. Він пробував свої сили в літературі. У 1899 - 1903 рр. навчався на словесному відділі Московської духовної академії, де був активним членом українського гуртка, брав участь в організації шевченківських свят. Одержав ступінь кандидата богослов'я за працю «Учення Гартмана про світовий

моральний лад». Після випуску не прийняв духовного сану, присвятив себе педагогічній роботі. Григорій Григорович працює вчителем та викладачем у Полтавській єпархіальній жіночій школі, Кутаїському духовному училищі, Полтавському комерційному училищі, Тихвінському духовному училищі. У 1912 р. він повернувся знову на Полтавщину і працював в м.Ромнах у жіночій гімназії, а також у духовній семінарії та комерційній школі. Протягом усього часу вчителювання Григорій Ващенко не припиняв поглиблювати власні знання з педагогіки й психології. Вивчав праці відомого вченого, педагога й психолога Петра Лесгафта. Революції в Росії та створення Української Центральної Ради в Україні заохочували молодого педагога-патріота до праці. Він брав активну участь у формуванні педагогічних кадрів для українського шкільництва, що зазнало національного занепаду в умовах імперського русифікаційного утиску. Як лектор на курсах перепідготовки українського вчительства в Полтаві, він наполегливо працював над підвищенням рівня національної свідомості й патріотизму вчителів і вкладав новий зміст у програму навчання й виховання молоді. Наприкінці 1917р. Григорія запросили стати лектором Полтавського учительського інституту, а в 1918р. він одержав посаду доцента психології в Полтавському університеті. Відданий справі свого народу, незламний у світоглядних національно-релігійних переконаннях, Г.Ващенко вкладав усі свої знання і все своє єство в справу навчання вчительських кадрів і студентів, що потім займуть відповідне місце в боротьбі за українську національну державу. У 1919 р. був заарештований денікінською владою. Після арешту працював редактором журналу «Українська культура». У 1921-1923 рр. був керівником організованого ним навчального закладу для підготовки українських учительських кадрів трирічних педагогічних курсів ім.Б.Грінченка. На підставі наукових праць Г.Ващенко у 1921р. одержав звання професора педагогіки й призначений на посаду керівника кафедри педагогіки в Полтавському педагогічному інституті. Найбільша педагогічно-дидактична праця «Загальні методи навчання» видана друком 1929р. 1936-1940рр. – завідувач кафедри педагогіки Сталінградського педінституту. У 1940р. повернувся до Полтавського педінституту, де відновлює керування кафедрою і аспірантською групою, а також працює над докторською дисертацією. У 1941-1943 рр. був редактором журналу «Голос Полтавщини». У 1943р. переїздить до Києва, а в 1945р разом з родиною емігрував до Мюнхена (Німеччина). З болем у серці залишав Україну. Працював професором педагогіки й психології філософського факультету Українського Вільного Університету в Мюнхені, а в 1949 році був ректором

Української Богословсько-педагогічної академії в Мюнхені. Помер 2 травня 1967року.

Педагогічні й психологічні праці Г.Г.Ващенка були основним джерелом у трактуванні й вирішенні виховних питань, з якими стикалася Спілка Української молоді у світовому вимірі. У 1947р. на Другому конгресі Спілки української молоді Григорію Ващенку надано перше почесне членство. Найважливішою працею педагога є «Виховний ідеал» (1946р.). Книга тричі перевидавалася. Важливими працями є «Виховання волі й характеру», «Загальні методи навчання». Окрім цього Г. Ващенко залишив сотні педагогічних, психологічних, суспільно-політичних статей, критичні оцінювання літературно-мистецьких творів. Основні знання української історії й розвитку етнопсихології українського народу ставить його на високий рівень трактування педагогічних проблем.

2 травня 1967р. на 90-му році життя Григорій Ващенко помер, похований у Мюнхені.

У вересні 1995 р. Установчий конгрес у Києві заснував Всеукраїнське педагогічне товариство імені Григорія Ващенка. У 2003 р. Україна відсвяткувала 125-річчя від дня народження видатного педагога початку й середини ХХ ст. « Повернення в Україну спадщини Григорія Ващенка сьогодні особливо на часі. Його ідеї виходять далеко за рамки школи. Сьогодні Україна – це велика школа, в якій весь народ вчиться жити по-людськи, звільняючись від рабських звичок та набуваючи почуття власної гідності й гордості. Це повинні усвідомити всі політичні сили демократичного спрямування. Не тільки гаслами, а й конкретними ділами маємо утверджувати українську ідею. І якщо ми усвідомимо, що успішні економічні повідомлення можливі тільки за умови національної свідомості народу, що це проблеми взаємообумовлені , - наш успіх гарантований. Тож нехай вагома педагогічна спадщина Григорія Ващенка допомагає нам ставати дужим та вільним народом» (М.Горинь, голова Української всесвітньої координаційної ради).

Видатні люди про Григорія Ващенка

*«Цінні думки видатного українського педагога Григорія Ващенка є родючим зерном, з якого може вирости здоровий урожай на широких нивах України.

Треба лише дбайливо посіяти це зерно – ці цінні думки і поради, поширюючи їх у душах нашого народу, зокрема в душах теперішньої української молоді, щоб переймаючись виховними ідеями досвідченого

педагога-патріота ця молодь приготувляла себе на гуманних громадян нашої Батьківщини та на вмілих будівничих української держави. Від молодого покоління, яке почало жити в Самостійній Українській Державі, буде залежати існування цієї держави, її розвиток і добробут»(Григорій Васькович, доктор філософії, професор, м.Мюнхен).

- «Григорій Ващенко з'явився наприкінці так званого шаленого залізного віку, у той історичний період, який знищує стару мораль, відкриває горизонти досконалішої, якіснішої. Допомогти справдити наше сподівання наша педагогіка, а зосібна – глибоко прониклива, гуманістична, вищою мірою людяна педагогіка Григорія Ващенко. Його заповідь – служити Богові та Батьківщині – це основна мета, яку мав український народ і тисячу років тому, і яка стоїть перед нами нині та ще буде стояти й у майбутньому. Інша справа, що ця мета набуває різних форм і забарвлень у різні історичні періоди. І особливої ваги набула вона у нашу добу, коли нарешті Україна стала незалежною державою. Тому-то такий дорогоцінний педагогічний доробок Григорія Ващенко» (В.Герасимчук, Київська міськдержадміністрація).
- «Вся педагогічна система Г.Ващенко вибудовувалася на основі ідеї служіння Богові і Батьківщині, славних традицій та ідеалів українського народу та покликана формувати і плекати національну духовність. Виховний ідеал має два провідні принципи – християнську мораль і українську духовність і передбачає пріоритет абсолютної Правди, Краси, Справедливості» (Л.Медвідь).
- «У тому й полягає найбільша заслуга Григорія Ващенко, що він – творець державницьки зорієнтованої української національної педагогіки. Не вузько етнічно, а саме державницьки зорієнтованої – тої, яка породжує і зміцнює волю національного самоутвердження, плекає народ сильний, гордий, мужній, формує дужу, свідомо своєї історичної місії націю.

Головна заслуга цього педагога полягає у створенні національної педагогіки, яка відповідає ментальності, історичній місії, потребам державного будівництва українського народу.

Педагог - державник обґрунтував у своїх працях і концепцію, і програму, і методологію, і методіку виховання, озброїв нас підходами, як саме належить формувати українського патріота...»(А.Погрібний).

- «Його педагогічна спадщина є справжнім скарбом української нації. Вибираючи все найкраще з минулого, він створив яскравий образ

виховного ідеалу, шляхи і мету виховання, щоб Україна мала свідомих патріотів своєї землі і нації...

В основу виховання української молоді професор Григорій Ващенко ставить загальнолюдські й національні вартості, виплекані протягом віків»(О Коваль).

- «Його педагогічні міркування та рекомендації щодо суті методів навчання, їх вибору і застосування вчителем у своїй абсолютній більшості є слухними і для сучасної школи, для її учнів та вчителів, усіх педагогів України»(А.Алексюк).

Григорій Ващенко про педагогіку, виховання, школу, вчителя

На думку Г.Ващенко, служіння Україні «треба усвідомити не лише як свій особистий обов'язок, а сенс всього свого життя, без чого не варто жити. Прикладом для кожного українця в цьому мусять бути такі великі постаті, як Святослав Хоробрий, Володимир Великий, Володимир Мономах, Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, а також ті численні невідомі герої, що їх протягом віків виставляло з-поміж себе українське козацтво, селянство і міщанство, що все своє життя віддавали в боротьбі за щастя і добробут України».

- Формула служіння Богові й Україні вказує на ідеальну природу цінностей, які засвоює людина, насамперед, за допомогою віри. Адже ідеали й віра завжди в єдності, а не окремо. Бог і мораль, що від Нього, - це те, з чого починається людина. Батьківщина – це те, що є другим після Бога. Місце цих понять у свідомості людини чітко визначено. Водночас ці поняття в системі розташовані над іншими ярусами піраміди цінностей і надають їм власного «звучання».

*Виховну роль школи («шкільного життя»), навчальних предметів розкрито Григорієм Ващенко у його праці «Виховання любові до Батьківщини» (Лондон, 1854р.).

* Г.Ващенко зосереджував значну увагу на виховному значенні праці, вважав її чинником виховання в людині працьовитості як риси характеру. Вільна праця, на його думку, сприяє також зміцненню волі, цілеспрямованості й самодисципліни. Услід за К.Ушинським, він вважав, що праця, як і діяльність взагалі, - це саме життя.

* У низці праць педагог наголошував на виховній функції українознавства, а особливо мови. Він вважав, що рідна мова сприяє інтелектуальному розвитку учня. Українець повинен домагатися «органічного володіння» рідною мовою. «Коли народ губить свою мову, він розкладається».

* «Праця педагога посідає особливе місце серед різних фахів. Вона має в собі деякі елементи праці наукової, бо одним із завдань її є збагачення учнів науковим знаннями і вироблення в них наукового світогляду. Але ще ближче вона стоїть до праці мистецької» («Виховання волі і характеру»).

До уваги читачів!

Його ім'я відоме не лише в Україні, а й далеко за її межами. Ідеї видатного педагога увійшли до скарбниці світової педагогічної майстерності. У травневу сторінку щомісячного інтернет-журналу «Велетні української педагогіки» буде присвячена життєдіяльності Василя Олександровича Сухомлинського.